

forskere fra den store verden med nordisk middelalder som arbejdsfelt. Nærværende nummer har bidragydere fra både Australien og Amerika. Samtidig er dog også i Skandinavien bosiddende filologer og historikere bidragydere. Historikere vil ikke mindst bemærke Nanna Damsholts afhandling om kongemagten i kongelige danske diplomers arengaer 1140–1223 og Erling Ladewig Pedersens opposition ved dr. Anne Riisings disputats om de middelalderlige danske prædikener.

Forekomsten af just disse to overordentlig læseværdige arbejder bringer dog anmelderen en smule i vildrede med hensyn til tidsskriftets linje. Er det helt hensigtsmæssigt at lade afhandlinger, der dog vel især fungerer som indlæg i den danske videnskabelige diskussion, fremkomme i en engelsksproget publikation, der tilmed er specielt fornemt udstyret i bogform med stift bind, guldtryk etc.? I så fald efter hvilke retningslinjer udvælges da de afhandlinger, der ikke bør udkomme på nationalsproget? Endnu større undren vækker det foreløbigt forholdsvist begrænsede afsnit med anmeldelser, idet ca. halvdelen af de behandlede arbejder ikke synes at have den fjerneste berøring med nordiske forhold.

Helge Paludan

Hans Andersson: Urbanisierte Ortschaften und lateinische Terminologie. Studien zur Geschichte des nordeuropäischen Städtewesens vor 1350. (Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället, Göteborg, 1971). 281 s.

Forfatteren ønsker at yde et bidrag til middelalderens by- og bebyggelsehistorie og undersøger til den ende,

hvorledes den latinske betegnelse i kilderne er for byer og bymæssige bebyggelser i Sverige og Danmark. Til yderligere sammenligning drages også (dog lidt mindre fuldstændigt) Westfalen ind. Der foretages derpå en kvantitativ analyse af forekomsten af forskellige betegnelser for begrebet »by«. Resultatet bliver et af de negative forskningsresultater, der udmærket kan gå hen at få en positiv værdi; det viser sig nemlig, at betegnelserne er overordentlig varierende og ikke mindst retter sig efter lokale sproglige forhold. Forfatteren fortjener tak for at have hindret andre forskere i at drage forhastede slutninger af anvendelsen af bestemte latinske betegnelser for bybegrebet i kilderne.

Helge Paludan

Tue Gad: Helgener. Legender fortalt i Norden. (Rhodos, 1971). 287 s.

Det er sjældent, man kan karakterisere en håndbog som fornøjelig og charmerende, men det er faktisk tilfældet med dr. Tue Gads alfabetisk ordnede redegørelse for de helgener, som blev dyrket i nordisk middelalder. I sin disputats, *Legenden i dansk middelalder*, 1961, betragtede han hovedsagelig legenderne som rent litteraturhistorisk fænomen, men skønt hans nye bog i vid udstrækning behandler det samme stof, sker det ud fra en anden synsvinkel, idet hensigten her er at indføre læseren i en yderst vigtig del af den middelalderlige forestillingsverden. Det er lykkedes i betydeligt omfang. De indledende kapitler om helgendyrkelsens oprindelse, relikvier, helgendage og liturgi, kanonisering, legendens natur og overlevering, mirakler og helgenbilleder danner tilsammen en over-

skuelig og letforståelig indføring i de vanskelige problemer, der knytter sig til forståelsen af den middelalderlige helgendyrkelse.

Til hver helgen gives en kort redegørelse for de historiske fakta, f. eks. om Knud den Hellige eller Frans af Assisi. I andre tilfælde er der kun et legendestof, f. eks. om Kristoffer, den Kristus-bærende kæmpe, som fornylig blev strøget af den katolske kirkes helgenkalender, fordi han menes aldrig at have levet. Efter de historiske oplysninger følger uddrag af legenderne, for en stor del hentet fra *Jacobus de Voragine: Legenda aurea*, og til sidst lidt om hvor udbredt den pågældende helgens dyrkelse var.

Læserne – og sikkert også forfatteren – ville gerne have haft flere illustrationer, men økonomiske hensyn har formodentlig umuliggjort det at bringe mere end de 9 farveplancher, og der har heller ikke været råd til at bringe blot et lille billede af hver eneste helgen. De små illustrationer er gengivelser af træsnit fra en nedertysk udgave 1492 af *Jacobus de Voragine*, som også er en af hovedkilderne, men man savner trods alt illustrationer fra den nordiske ikonografi, og der er jo kalkmalerier nok at tage af. Og når det nu er en håndbog, ville det have været praktisk, om attributterne var blevet systematisk opregnet, fordi det især er på dem, man kan genkende helgenernes billeder. Men det ville selvfølgelig også have krævet flere illustrationer, og man er i forvejen godt hjulpet med Frithiof Dahlbys uundværlige håndbog, *De helige tecknens hemlighed*. Stockholm 1963. Den står da også i den fyldige litteraturfortegnelse, men skulle måske nok have været nævnt i teksten, hvor attributterne omtales.

Anne Riising

Jan Lindhardt: Det politiske menneske. En udviklingslinie i middelalderens og renæssancens frihedsbegreb. (Gad, 1970). 108 s.

Efter forlagets meddelelse tilsigter Kosmos-serien at imødekomme den almindelige interesse for teologi og religionsvidenskab og skulle også kunne bruges som supplerende læsning ved forskellige uddannelsesformer, f. eks. universitetet, hvor der virkelig også er et meget stort behov for en elementær indføring i vanskelige idéhistoriske emner. Forf.s formål er ifølge forordet at kortlægge den sekulariseringsproces, der foregår i den politiske tænkning fra Thomas Aquinas over Dante, Marsiglio af Padua, den tidligere italienske humanisme til Machiavelli og Luther. Lidt over en trediedel er helliget Dante som den, der repræsenterer det første og afgørende brud med middelalderens tankegang.

For en begynder er det nu nok snarere den anden end den første bog, fordi der forudsættes en hel del forhåndsviden, og mest af alt savner man en klar definition af, hvad forf. forstår ved sekularisering, som dog er et ret omdiskuteret begreb i religionssociologien. Omslagsbilledet er Virgils kroning af Dante, og teksten dertil forklarer, at »det symboliserer, at mennesket frigøres fra arvesyndens åg i politisk og samfundsmæssig henseende. Det er selv i stand til uden kirkens og troens hjælp at skabe det lykkelige samfund her på jorden.« Hvis dette er en definition på sekularisering, dækker det så også Machiavelli, for hvem politik er et spørgsmål om magt og menneskets lykke kommer i anden række (s. 92)?

På s. 96 erklæres som en generel grundregel, at »det gælder her som i næsten al idéhistorie, at det var tæn-